herpy

VARANER

Varanus gouldii

Varanus gouldii er en stor, dagaktiv jordvaran fra det meste av Australia og det sørlige Papua Ny-Guinea. Den graver, løper raskt og spiser nesten alt den kan overmanne. Arten er hardfør i fangenskap, men vokser til opp mot 160 cm, så den krever et hjemmebygd terrarium eller et helt rom, kraftig varme og en holder med erfaring på store varaner.

Familie: Varanidae Engelsk: Sand Monitor Tidligere navn: *Varanus gouldii flavirufus; Varanus flavirufus* Publisert 16. november 2026

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**100-160 cm** total lengde inkl. hale
Vekt	**2 000-6 000 g**
Levealder	**10-20 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Bakkelevende og gravende**
Biotop	**Ørken, halvørken og savanne**
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**300 × 150 × 150 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**25-35 °C**
Varmeplass	**50-58 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**30-60 %**
Vann	**Vannskål**
UVB	**Anbefalt** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter og virveldyr**
Holdes	**Alene**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**5-17 egg**
Kull per år	**1-2**
Inkubasjon	**180-190 dager** ved 28-31 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
EU-vedlegg	**Vedlegg B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Varanus gouldii er en kraftig bygd, langbeint varan med spiss snute og en tydelig sammentrykt hale. Grunnfargen er gulbrun til gråbrun med lysere og mørkere tverrbånd og flekker, og det er et mørkt bånd med lys kant bak øyet. Halespissen er gulaktig. Da arten ble beskrevet i 1838, ble det lagt vekt på to gule striper på siden av halsen. Arten blir opptil 160 cm i total lengde, i gjennomsnitt omkring 130-140 cm, og veier opptil omkring 6 kg. Hunnene veier i gjennomsnitt bare omkring en tredjedel av hannenes vekt. Snute-kloakk-lengden er ikke dokumentert.

Taksonomien har vært rotete. *V. gouldii* ble tidligere regnet for å romme flere former, som i dag er selvstendige arter, blant andre *V. rosenbergi* og *V. panoptes*, og den eldre litteraturen blander dem sammen. Tall og erfaringer fra eldre tekster og fra handelen gjelder derfor ikke alltid akkurat denne arten. Ørkenformen *V. g. flavirufus* fra det indre Australia er litt mindre og behandles av noen forfattere som selvstendig art (*V. flavirufus*). I naturen kan arten forveksles med *V. panoptes* og *V. tristis*. Artsnavnet hedrer trolig den engelske ornitologen John Gould.

Det er en aktiv, nysgjerrig og våken art som om dagen gjennomsøker området sitt, snur steiner og graver etter bytte. Den kan reise seg på bakbena for å se seg omkring. Den er ikke et dyr man håndterer for kosens skyld, men unger som venner seg til rolig kontakt, kan bli ganske tamme.

Til deg som vurderer arten: et voksent dyr trenger et hjemmebygd terrarium på minst 300 × 150 cm med dyp bunn, kraftig varme og hele byttedyr hver uke, og man må regne med at det lever minst 10-20 år. Noen av tallene for pleien er lånt fra beslektede australske jordvaraner eller er anslag.

Utbredelse og leveområde

Varanus gouldii finnes over store deler av det australske fastlandet i gressland, savanne, åpen skog og tørre strøk. Det røde innlandet, vestover til Canning Stock Route i Western Australia, bebos av formen *V. g. flavirufus*. Arten finnes også i det sørlige Papua Ny-Guinea.

Typeeksemplaret (en neotype) stammer fra Karrakatta ved Perth i Western Australia. Bestanden er stor og utbredt.

> **Naturlig utbredelse:** Australia og Papua Ny-Guinea.

LEVEOMRÅDE

Varanus gouldii lever først og fremst på bakken og finnes i mange slags leveområder: åpen skog, gressland, savanne, kratt og tørre ørkenstrøk. Den graver store huler som tilflukt mot varme, kulde og fiender og bruker også steinsprekker og hule trær.

Klimaet svinger mye. I deler av Queensland ligger sommerdagene i gjennomsnitt omkring 37 °C og vinterdagene omkring 23 °C med netter omkring 12 °C. Dyrene er aktive om dagen og trekker seg om natten og i den kjølige årstiden ned i hulene, og der vinteren er kjølig, holder de vinterhvile. Eggene legges ofte dypt i en termitthaug, 50-60 cm nede, og termittene reparerer haugen, så temperatur og fukt holdes stabile. Maten er alt dyret kan overmanne: unger spiser mest insekter og små øgler, voksne også små pattedyr, fugler, krepsdyr, skorpioner, slanger, amfibier, egg og åtsler.

Stell

TERRARIET

Et voksent dyr trenger langt mer enn et vanlig handelsterrarium: et hjemmebygd terrarium eller et rom på minst 300 × 150 × 150 cm (lengde × bredde × høyde) til ett dyr. Tommelfingerregelen er et terrarium som er dobbelt så langt og like bredt som dyret. Med en gjennomsnittlig voksenlengde på 130-140 cm gir det minst 280 × 140 cm, og for de største dyrene omkring 300 × 150 cm. Høyden er et anslag. Et terrarium til to dyr må være minst 50 % større. En utendørs voliere på 450 × 200 × 200 cm med omkring 60 cm sandbunn egner seg også.

Unger kan i starten holdes i en kasse på omkring 90 × 60 × 60 cm, men de vokser raskt og må flyttes til mer plass i løpet av første eller andre år.

Bunnen må være dyp: 40-60 cm sand og jord som kan holde en hule uten at den raser sammen. Arten graver opp planter, så de er ikke verdt å bruke. Innred med flere skjul, for eksempel store hule tømmerstokker, korkrør og steinhuler som dyret kan kile seg inn i: det føler seg tryggest når kroppen berører veggene i skjulet. En stor solstein i den varme enden holder på varmen langt ut på natten og blir ofte dyrets foretrukne soveplass. Steiner må ligge stabilt på bunnen av terrariet, så de ikke velter når dyret graver under dem. Døren må være tett og kunne låses, for arten er sterk og kan klatre. Alle varmekilder må være skjermet, så dyret ikke kan brenne seg. I en utendørs voliere skal det ligge netting under bunnen, så dyret ikke graver seg ut.

TEMPERATUR

Varanus gouldii elsker sol og trenger en stor temperaturgradient. Tallene bygger på få dyr.

Bakgrunnstemperaturen om dagen skal ligge omkring 25-28 °C i den kjølige delen, og i den varme enden skal luften nå omkring 47 °C hos voksne dyr. Overflaten på solplassen skal kunne nå opp i de høye 50-tallene, omkring 50-58 °C, målt med et IR-termometer på selve overflaten, ikke i luften. Unger skal ha en varm ende på omkring 35 °C, en kjølig ende på omkring 26 °C og en solplass på opptil 58 °C. Bruk flere pærer og store flater, så et stort dyr kan ligge helt i varmen, og sørg for skygge og kjøligere soner, så det kan kjøle seg ned. Varmen kan slås av om natten, og temperaturen kan gjerne falle til omkring 20-24 °C (et anslag).

Kontroller med et IR-termometer og et digitalt termometer med føler. For lave temperaturer gir dårlig fordøyelse og dårlig vekst, og for konsentrert varme og uskjermede pærer gir brannskader. Dyr som holdes utendørs, graver seg ned og holder vinterhvile når det blir kaldt; en vinterhvile i terrariet krever erfaring.

Les mer: Varme og temperatur

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Arten kommer fra tørre og varme strøk, og riktig luftfuktighet er ikke dokumentert. Hold den moderat, omkring 30-60 %, og sørg for god ventilasjon. Det viktigste er at bunnen er lett fuktig i dybden, så hulene holder, mens overflaten er tørr. Et lett fuktig skjul hjelper ved hudskiftet hvis huden sitter fast.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

VANN OG VANNKVALITET

Sett et stort, tungt og lavt vannkar i den kjølige enden, så dyret ikke kan velte det, og skift vannet daglig. Dyret drikker av det, og store dyr kan ligge i det for å kjøle seg ned. Plasser karet langt fra solplassen, så vannet ikke blir for varmt og luftfuktigheten ikke stiger unødvendig. *Varanus gouldii* svømmer ikke som de vannlevende varanene, så karet trenger ikke være dypt, men det må være stort nok til at dyret kan ligge i det.

LYS OG UVB

Varanus gouldii er dagaktiv og lever i full sol. Behovet for UVB er ikke avklart, og dyret kan holdes uten UVB-lys hvis det får en halv times sollys når terrariet gjøres rent, og hele byttedyr som fôr. Siden arten soler seg i åpent landskap, er UVB likevel anbefalt, med Ferguson-sone 3 som utgangspunkt: et kraftig UVB-rør (T5 HO, 12-14 %) som gir en UV-indeks på omkring 4-6 på solplassen og dekker omkring halvparten av terrariets lengde. Tallene er lånt fra den mindre *V. acanthurus*. Det må alltid være skygge å trekke seg tilbake til.

La daglengden følge årstiden: lengre om sommeren og kortere om vinteren. Hvite reflektorpærer gir både varme og lys, for eksempel en 100 W-pære i den varme enden i omkring 10 timer om dagen. Bytt UVB-rør etter produsentens anvisning.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Varanus gouldii spiser alt den kan overmanne, og fôret skal være variert og bestå av hele byttedyr. Unger får insekter (sirisser, kakerlakker, melorm) og hakkede nyfødte mus, mens voksne får mus, rotter, kyllinger, vaktler, kyllinghalser og kengurukjøtt. Egg og insekter kan inngå hele livet.

Unger som vokser, fôres hver dag: så mye hakkede mus og insekter at de mister interessen, og et par stykker til senere på dagen. Voksne fôres hver 3.-5. dag, avhengig av hvor stort det siste måltidet var. Byttet må ikke være bredere enn dyrets hode, fordi mindre byttedyr er lettere å fordøye. Overfôring er det vanligste problemet i fangenskap: når gnagere blir hovedføden, blir varanene raskt feite, og for fett fôr belaster leveren. Unngå bearbeidet hunde- og kattemat.

Hvor mye kalk og D3 arten trenger, er ikke dokumentert. Hele byttedyr med bein dekker mye av kalkbehovet, og insekter til unger kan pudres med kalk.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

ATFERD OG HÅNDTERING

Sikkerhet: *Varanus gouldii* er stor, rask og våken. Føler den seg truet, kan den reise seg, blåse seg opp, fese og slå med halen. Klørne er kraftige, og bitt fra et dyr på over en meter kan gi dype flenger som blør og gror sakte. Halesmell kan gi stygge skrammer, særlig fra fullvoksne hanner.

Unger venner seg til å bli håndtert og kan bli ganske tamme, men selv et tamt dyr kan bite og klore hardt. Håndter bare dyret når det er nødvendig, så det blir mindre stresset, og bruk skinnhansker til store dyr. Hold faste, rolige rutiner. Bruk en lang pinsett eller tang ved fôring, og ha ikke hendene i terrariet når det er mat i nærheten. Bruk hver håndtering til å se over dyret for tegn på sykdom.

Krypdyr bærer ofte salmonella. Vask hendene grundig etter all kontakt med dyret, bunnen, vannet og fôret, og la ikke barn være alene med dyret.

Hold dyrene enkeltvis. Arten spiser mindre varaner, og voksne dyr bør ikke settes sammen uten grunn. Et par krever et svært stort rom og må overvåkes.

Les mer: Karantene og hygiene

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hos *Varanus gouldii* er hannene langt større og tyngre enn hunnene, som bare veier omkring en tredjedel så mye, så størrelsen viser kjønnet hos voksne dyr. Unge dyr er vanskelige å kjønnsbestemme; hos beslektede varaner krever det en erfaren veterinær. Alder og størrelse ved kjønnsmodning er ikke kjent. Hunner må være utvokste og i god huld før de legger egg, så eggleggingen ikke tapper dem for kalk.

PARRING

Varanus gouldii er avlet mange ganger, både i zoologiske anlegg og hos private. I naturen parer dyrene seg i regntiden: hannen graver ved hunnens reir og parer seg med henne over flere dager. Utendørs i Queensland parer dyrene seg i oktober og november, etter at de har tilbrakt vinteren nede i en hule, og hunnen legger egg i desember. Årstidenes skifte i temperatur og daglengde utløser trolig yngletiden, og rikelig med hele byttedyr fremmer den og kan gi flere kull.

Når hunn og hann settes sammen, må det skje gradvis og under tett tilsyn, for det er to store, sterke dyr.

EGGLEGGING OG KULL

I naturen legger hunnen typisk 10-17 egg, i fangenskap 5-17 egg, og hun kan legge to kull på ett år. I naturen graver hunnen en gang 50-60 cm inn i en termitthaug og legger eggene i et kammer for enden. I fangenskap må hun ha en stor beholder med minst 50 cm fuktig sand eller fuktig jord, der hun kan grave et kammer. Uten et egnet sted kan hun holde eggene tilbake, og det kan bli alvorlig. Er hun slapp, har en oppsvulmet buk eller graver i dagevis uten å legge, må veterinær kontaktes.

INKUBASJON

Eggene tas forsiktig opp uten å bli vendt og legges i vermikulitt blandet med vann i forholdet 1:1 etter vekt. Ved 28-31 °C klekker de etter omkring 180-190 dager. Hold boksen lukket med små lufthull, og sjekk den jevnlig.

OPPDRETT AV UNGER

Unger vokser raskt og må ha mat med en gang. De holdes hver for seg i en kasse på omkring 90 × 60 × 60 cm med en varm ende på omkring 35 °C, en solplass på opptil 58 °C og en kjølig ende på omkring 26 °C, med skjul og en dyp bunn. Fôr dem daglig med små insekter og hakkede nyfødte mus, til de mister interessen, og gi et par stykker til senere på dagen. Gi dem tid til å falle til ro før de håndteres. Unger blir raskt store og sterke, så plassen til dem må være planlagt før man begynner å avle.

Helse og vanlige feil

Varanus gouldii er hardfør i fangenskap. Dyr som holdes utenfor Australia, er oppdrettet, og oppdrettede varaner er generelt mer robuste, roligere og lettere å avle med enn viltfangede varaner. Listen nedenfor gjelder store, jordlevende varaner generelt.

- Brannskader fra uskjermede og for konsentrerte varmekilder, særlig hos store dyr som ligger under en enkelt pære.
- Overoppheting: dyret må alltid kunne komme bort fra varmen til skygge eller en kjølig hule.
- For lave temperaturer, som gir dårlig fordøyelse, dårlig vekst og svekket immunforsvar.
- Fedme og leverproblemer på grunn av for mange gnagere og for hyppig fôring.
- Benskjørhet ved for lite kalk, D3 og UV, særlig hos raskt voksende unger og hunner som legger egg.
- Parasitter og stress, særlig hos nyinnkjøpte dyr. Få en avføringsprøve undersøkt, la nye dyr falle til ro, og spør selgeren om dyrets opprinnelse og papirer.
- Bitt fra levende byttedyr, som kan gi infiserte sår. Gi byttet dødt.
- Salmonella, som kan smitte mennesker.

Oppsøk veterinær med erfaring på krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser på flere uker eller virker slapt.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.